

Pr Triinu Nurmjõe

Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium

Teie: 11.04.2024

Meie: 03.05.2024 nr 0305/2024

Praktikalepingute direktiivi algatusest

Euroopa Komisjon on teinud ettepaneku reguleerida praktikalepinguid direktiiviga ehk ühtlustada vastavaid reegleid kogu siseturul. Eesti Väike- ja Keskliste Ettevõtjate Assotsiatsiooni (EVEA) ja Eesti Juristide Liidu (EJL) hinnangul on oluline praktikantide õiguste kaitsmine, aga küsitav on, kas Euroopa Liidu pädevuses on ühtlustada liikmesriikide reegleid, mis puudutavad ilma töölepinguta tegutsevaid praktikante - seda enam olukorras, kus praktikat viiakse läbi osana õppetööst. Töösuhete teatud küsimused on Euroopa Liidu tasandil ühtlustatud, kuid näiteks kutseõppe reguleerimine on liikmesriikide pädevuses. Praktikadirektiivi eelnõud ei saa esitatud ettepaneku kujul vastu võtta, sest selles on mitmeid ebaselgusi ja küsitavusi. Alljärgnevalt toome esile mõned direktiivi eelnõu probleemid.

Esiteks - EJL ja EVEA hinnangul ei ole piisavalt selge, kas praktikadirektiiv kohaldub kõikidele praktikasuhetele või üksnes töölepingu alusel läbiviidavatele praktikatele. Samuti puudub selge määratlemine, millised kriteeriumid määravad praktika ja tavapärase töösuhete erinevuse ning kuidas hinnatakse praktika õppe- ja koolituskomponenti.

Eelnõus defineeritud praktikandi mõiste kohaselt on praktikandiga sõlmitud tööleping või selline tegutsemine toimub töösuhete alusel. Praktikas sõlmitakse aga kahte liiki praktikalepinguid: töölepinguid ja muid eraõiguslikke praktikalepinguid. Kui praktika toimub töölepingu alusel, siis kohaldatakse praktikale tööõigust ja selles vallas ei tohiks olla suuremaid probleeme. Eestis saab siin põhimõtteliselt kohaldada ka võrdse kohtlemise seadust. Niisiis on praktikantide õigused tagatud samaväärselt töötajate õigustega, mistõttu puudub vajadus praktikantide õiguseid täiendavalt reguleerida.

Muude võlaõiguslike lepingute alusel praktika sooritamine on keerulisem teema. Kui just ei ole tegemist teeseldud tehinguga, siis Eestis üldjuhul töölepingu seadust ei kohaldata, vaid praktikale kohaldatakse võlaõigusseaduse sätteid. Küll aga kohaldatakse ja üliõpilase tööle õppepraktikal töötavate ja tööhutuse seadust, samuti kohaldatakse osasid nimetatud seaduse sätteid teenuse osutamise lepingu alusel töötavatele füüsilistele isikutele. **Ei ole selge, kas direktiivi kohaldatakse lisaks töölepinguga töötavatele praktikantidele ka muudele praktikasuhetele.** Mõõname, et seda võiks eeldada, kui pidada silmas praktikasuhte taha peidetud tegelike töösuhete tuvastamise reegleid eelnõu artiklites 4 ja 5.

Teiseks - kui direktiiv laienebki muudele praktikasuhetele (selgus selles osas puudub), siis **üldine nõue praktikandile töötasu maksmiseks ei motiveeri paljusid ettevõtjaid (eriti väike- ja keskmiseid ettevõtjaid) praktikantidega tegelema** - lisaks praktikandi juhendamisele ja õpetamisele (mis nõuab olulist ajalist ja rahasse konverteeritavat ressursi) tuleb praktikapakkujal üldjuhul leida vahendid praktikantide tasustamiseks. Arvestades praegust majandusseisu - aina kõrgenevaid töötasu ootuseid, tõusvaid sisendhindu ja makse - on ettenähtav, et tööandjatel ei pruugi direktiivi jõustumisel olla piisavat ressursi praktikantide värbamiseks. See aga oleks tööturu tulevikule väga kahjulik. Seda silmas pidades on selge, et tasu maksmise kohustus hoopis vähendaks praktikakohtade koguarvu, mis omakorda vähendab NEET-noorte võimalusi tööhõives kaasatud saada.

Lisaks tuleks töötasu maksmise ja selle suuruse kontekstis arvestada liikmesriikides kehtivat palgasaladuse põhimõtet. Eesti õiguse kohaselt on tööandja kohustatud mitte avaldama töötaja nõusolekuta või seadusest tuleneva aluseta andmeid töötajale arvatud, makstud või maksmisele kuuluva töötasu kohta.

Kolmandaks - kuigi direktiiv näeb ette võimaluse pakkuda ka tasustamata tööpraktikat, on ebaproportsionaalselt koormav, kui praktikapakkujast tööandja peab tõendama, et töötasu mittemaksmine erandina on põhjendatud. Direktiiv nõuab praktikapakkujatel teisi täiendavaid kontrollimeetmeid ja dokumentatsiooni (ja seega rahalist ressursi), et tõendada praktika õppe- ja koolituskomponenti ning vältida praktikanal esitatud tavapärase töösuhete väärkasutamist. Samuti on ebaproportsionaalselt koormav riikliku järelevalve laiendamine praktikasuhetele ja sellest tulenevad infopäringud ning kontrolli teostamine. EL uued reeglid peaksid olema aga suunatud pigem bürokraatia vähendamisele.

Neljandaks - kui direktiiv kohaldub ka muudele kui töölepingulistele praktikalepingutele, siis **direktiivis sätestatud idee anda töötajate esindajatele õigus esindada töölepinguta praktikanal nii individuaalsetes kui ka kollektiivsetes vaidlustes tööandjaga on problemaatiline.** Töötajate usaldusisik saab esindada üksikut töötajat, aga seda ainult viimase nõusolekul. Ametiühingud saavad esindada kollektiivsetes läbirääkimistes töötajaid, kes on nende liikmeid, erandjuhul laienevad sõlmitud kollektiivlepingu tingimused ka teistele töötajatele. Töötajate kaitse ja esindamise reegleid ei ole mõistlik laiendada praktikasuhetele.

Viiendaks - Komisjoni volituste piiride küsimuse juures vajab veel märkimist, et EL toimimise lepingu artikli 153 kohaselt võivad Euroopa Parlament ja nõukogu võtta vastu miinimumnõudeid tööturult väljatõrjutud isikute integreerimiseks ilma, et see piiraks kutseõppepoliitika kohaldamist. Piiranguid ei tohi kehtestada viisil, mis pidurdaks väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete

loomist ning arengut. EL toimimise lepingu artikli 166 alusel võib Euroopa Liit kutseõppepoliitika valdkonnas stimuleerida koolituselast koostööd haridus- ja koolitusasutuse ning ettevõtjate vahel. Keelatud on aga meetmed igasuguseks liikmesriikide õigusnormide ühtlustamiseks.

Eeltoodut arvestades on EJL ja EVEA ühisel seisukohal, et praktikadirektiivi eelnõu on esitatud ettepaneku kujul ebavajalik ega ole sobiv abinõu selle põhjendustes esiletoodud probleemide lahendamiseks. Praktikadirektiivis väljapakutud lahendused ei aita kaasa praktikakohtade loomisele ega NEET-noorte tööhõivesse kaasamisele ega tegelikult ka nende sotsiaalsete tagatiste suurendamisele, sest praktikadirektiiviga jäetakse alles võimalus tasustamata praktikaks. Küll aga seatakse direktiiviga praktikapakujatele ja järelevalveasutustele ebamõistlikke kohustusi (nii rahalisi kui bürokraatlikke). Samuti tekitab eelnõu täiendavat ebaselgust töösuhte ja praktikasuhte piiritlemisel. Oleme arvamusel, et direktiivi ettepanek vajab põhjalikumat läbitöötamist ja esitatud ettepaneku kujul seda vastu võtta ei saa.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Ille Nakurt-Murumaa

EVEA president

Katarina Talumäe

EJL juhatuse liige

Koostas: M. Sepp, marek@evea.ee